

Formy pisma niemieckiego

Kapitała rzymska (Capitalis quadrata)

Jako punkt wyjścia przy omawianiu zachodniego pisma europejskiego. Stosowane jako pismo kodeksowe do V w., gdy zastąpiono je uncją. W obiegu bieżącym stosowano oczywiście też kursywę (bardzo niewyraźna).

Minuskuła karolińska

Robimy duży skok, pismo ulegało licznym zmianom, tworzyły się jego odmiany narodowe... Jesteśmy VIII wieku – w cesarstwie Karola Wielkiego stosuje się minuskułę karolińską, która dominowała w Europie do XII w.

Minuskuła dyplomatyczna

Odmiana minuskuły karolińskiej, zwana też dokumentową, stosowana przy spisywaniu dokumentów. Bardzo charakterystyczny krój pisma dokumentów cesarskich i papieskich przełomu tysiącleci.

Gotyk

Początki – na terenie Belgii i północnej Francji w XI w., i do XIII wyparł minuskułę karolińską. W tym samym czasie zawędrował też na teren Niemiec. W Niemczech dominującą rolę pełnił od XIII w. Czystą formę gotyku znajdziemy w piśmie kodeksowym (książkowym), które uległo podziałowi na tzw. rotundę (przeważała w pd. Europie) i teksturę. Należy wiedzieć, że termin "gotycki" nie był stosowany w tym okresie, jest to wynalazek renesansowych humanistów, którzy właśnie w Gotach widzieli typowych reprezentantów barbarzyńskiego średniowiecza.

Tekstura

Gotyckie pismo drukowane wzorowane na średniowiecznym piśmie tekstowym i teksturze kaligraficznej. Zdobyła przewagę w Europie północnej. Ciężkie, ozdobne pismo; wolno się pisało.

Kursywa gotycka

Zwiększająca się dostępność materiału pisarskiego (i umiejętności pisania) wymusiły zmiany w piśmie, które się pochyliło, zaczęły pojawiać się pierwsze

łączenia – wszystko celem zwiększenia szybkości pisania. Jak w poprzednich epokach – obok ładnie zdobionego, używanego do spisywania ważnych, uroczystych dokumentów pisma kodeksowego, stosowano także formę na potrzeby bieżącego obiegu dokumentacji, w ten sposób narodziła się gotycka kursywa (XIII wiek).

Bastarda

Na początku XIV w. doszło do dalszego zróżnicowania pisma, pod wpływem kursywy gotyckiej powstała bastarda łącząca elementy pisma kodeksowego i kursywy.

Fraktura

Postgotycka forma pisma drukowanego (wcześniej rękopiśmiennego). Nazwa pochodzi od łacińskiego *frangere* – łamać. Fraktura stosowana była aż do XX w. jako w formie druku, nie nazywano już jej pismem kodeksowym, od tej pory można mówić tylko o czcionce drukarskiej. Poza książką występowała tylko jako ozdobna część (pierwsze linie) dokumentów, lub inskrypcji.

Kurrenta

Kurrentschrift, gotische Eckenschrift, Geschäfts- und Bedarfschrift
Od XV w. można mówić o tzw. neogotyku, czyli kroju pisma niemieckiego (*deutsche Schrift*) – występującego w dwóch postaciach: kurrenty i pisma kancelaryjnego (obydwa jako kursywy). Kurrenta stosowana była w pismach mniej oficjalnych, konceptach, pismach bieżącego użytku.

Pismo kancelaryjne

Bardziej uroczyste było tzw. pismo kancelaryjne (*Kanzleischrift*) – używane do spisywania dokumentów, ważniejszej korespondencji. Jest kontynuacją średniowiecznej minuskuły dokumentowej i bastardy. Forma pośrednia między frakturą a kurrentą. Posiada liczne zdobienia, podwójne łamanie trzonek liter, romboidalne przejścia (zakola). Stopiło się z frakturą, tworząc frakturę kancelaryjną, zastępowaną od XIX w. w czystopisach pismem łacińskim.

Szwabacha

Postgotycka forma pisma drukowanego.

Sütterlin

Jedną z reform pisma wiąże się z nazwiskiem Ludwiga Sütterlina, którego nazwisko często błędnie używane jest do określania wszystkich form pisma niemieckiego. Było to pismo prostopadłe, zostało uproszczone oraz otrzymało proporcje 1:1:1 (tak, jak dzisiaj – każda litera mieści się w trzech liniach; wcześniej proporcje były często zachwiane). Obowiązkowo wprowadzono je do programu nauczania szkoły podstawowej (teren Śląska) w 1924 r. Jednak do 1934 r. nie istniała jednolita forma pisma w całych Niemczech (przeważał Sütterlin).